

SODBA SODIŠČA PRVE STOPNJE (četrti razširjeni senat)
z dne 14. oktobra 2004^{*}

V zadevi T-137/02,

Pollmeier Malchow GmbH & Co. KG, s sedežem v Malchowu (Nemčija), ki jo zastopata S. Völcker in J. Heithecker, odvetnika,

tožeča stranka,

proti

Komisiji Evropskih skupnosti, ki jo zastopata V. Kreuschitz in V. Di Bucci, zastopnika, skupaj z M. Núñez-Müller, odvetnika, z naslovom za vročanje v Luxembourgu,

tožena stranka,

zaradi razglasitve ničnosti Odločbe Komisije 2002/821/ES z dne 15. januarja 2002 o državni pomoči Zvezne republike Nemčije za Pollmeier GmbH, Malchow (UL L 296, str. 20),

^{*} Jezik postopka: nemščina.

SODIŠČE PRVE STOPNJE EVROPSKIH SKUPNOSTI
(četrti razširjeni senat),

v sestavi H. Legal, predsednik, V. Tiili, sodnica, A. W. H. Meij, M. Vilaras in
N. J. Forwood, sodniki,
sodna tajnica: D. Christensen, administratorica,

na podlagi pisnega postopka in obravnave 4. marca 2004

izreka naslednjo

Sodbo

Pravni okvir

- 1 Osemnajsta in devetnajsta uvodna izjava Priporočila Komisije 96/280/ES z dne 3. aprila 1996 o opredelitvi malih in srednjih podjetij (MSP) (UL L 107, str. 4) se glasita:

„ob upoštevanju, da je tudi neodvisnost eno od temeljnih meril za to, ali neko MSP, ki je del velike skupine, razpolaga s sredstvi in podporo, ki jih njegovi konkurenti primerljive velikosti nimajo; prav tako je treba odpraviti pravne konstrukte MSP, ki tvorijo skupino, katere gospodarska moč dejansko presega moč MSP;

ob upoštevanju, da bi se morale – kar zadeva merilo neodvisnosti – države članice, [Evropska investicijska banka] in [Evropski investicijski sklad] prepričati, da opredelitve ne obidejo podjetja, ki jih – čeprav formalno ustrezajo navedenemu merilu – dejansko obvladuje veliko podjetje ali več velikih podjetij skupaj.“

- 2 V skladu z dvaindvajseto uvodno izjavo Priporočila 96/280 „[...] je treba določiti precej stroge pragove za opredelitev MSP, da bi bili ukrepi, ki so jim namenjeni, res v korist podjetjem, za katere velikost pomeni težavo“.
- 3 Člen 1 priloge k navedenemu priporočilu z naslovom „Opredelitev malih in srednjih podjetij, ki jo je sprejela Komisija“, določa naslednja merila (v nadaljevanju: merila za opredelitev MSP):

„1. [MSP] so opredeljena kot podjetja:

— ki zaposlujejo manj kot 250 oseb

— in katerih:

letni promet ne presega 40 milijonov [evrov], ali

letna bilanca skupno ne presega 27 milijonov [evrov],

— in ki ustrezajo merilu neodvisnosti, kot je opredeljeno v odstavku 3.

[...]

3. Za neodvisna se štejejo podjetja, v katerih neko podjetje ali skupina podjetij, ki ne ustreza opredelitvi MSP, nima v lasti več kot 25 % ali večjega kapitala ali glasovalnih pravic[...]

4. Za izračun navedenih pragov [iz odstavka 1] je treba sešteti podatke za upravičeno podjetje in vsa podjetja, v katerih ima neposredno ali posredno 25 % ali večji delež v kapitalu ali glasovalnih pravicah.

[...]

6. Če podjetje na dan bilance stanja kakor koli preseže pragove glede zaposlenih oseb ali finančne pragove, zaradi tega ne pridobi ali izgubi lastnosti MSP, [...], razen če se to zgodi dve zaporedni poslovni leti.

[...]

8. Vrednosti glede prometa in skupne bilance se nanašajo na zadnje potrjeno 12-mesečno obračunsko obdobje. Pri novoustanovljenih podjetjih, katerih računovodski izkazi še niso bili potrjeni, se vrednosti ocenijo med finančnim letom.

- 4 V točki 3.2 Sporočila Komisije 96 C 213/04 o smernicah Skupnosti za državno pomoč MSP (UL 1996, C 213, str. 4, v nadaljevanju: Smernice MSP) z naslovom „Opredelitev malih in srednjih podjetij“ je v prvi in četrti alineji določeno:

„Za namen uporabe teh smernic so MSP opredeljena v skladu s Priporočilom [96/280]

[...]

Tri merila (zaposleni, promet ali bilanca, neodvisnost) so kumulativna, torej morajo biti izpolnjena vsa tri. Merilo neodvisnosti, po katerem veliko podjetje ne sme imeti 25 % ali večji delež v kapitalu [MSP], izhaja iz prakse številnih držav članic, kjer se za tak odstotek šteje, da je prag, od katerega naprej je mogoč nadzor. Da bi upoštevali samo podjetja, ki so dejansko neodvisna [MSP], je treba odpraviti pravne konstrukte [MSP], ki tvorijo gospodarsko skupino, katere moč presega moč posameznega [MSP]. Za izračun praga zaposlenih in finančnega praga je treba torej sešteti podatke za upravičeno podjetje in vsa podjetja, v katerih ima neposredno ali posredno 25 % ali več kapitala ali glasovalnih pravic.“

- 5 Zakon o skupni pobudi (Gemeinschaftsaufgabe) „Izboljšanje območnih gospodarskih struktur“ vzpostavlja temeljno ureditev regionalnih pomoči v Nemčiji. Sedemindvajseti okvirni program za izvajanje navedenega zakona za obdobje 1996/99 (v nadaljevanju: 27. okvirni program) je Komisija potrdila 12. junija 1999 (UL C 166, str. 9). V skladu s 27. okvirnim programom je mogoče za naložbe malih in srednjih podjetij v deželi Mecklenburg-Zahodna Pomeranija dodeliti pomoč v višini do 50 % bruto zneska naložb, ki so bile upravičene do pomoči (v nadaljevanju: bruto stroški upravičenih naložb), v primeru velikih podjetij pa do 35 %.
- 6 Iz odločitev Komisije o začetku postopka po členu 93(2) Pogodbe ES, ki je postal člen 88(2) ES, glede 27. okvirnega programa (UL 1999, C 80, str. 3) oziroma 26. okvirnega programa (UL 1997, C 341, str. 4) izhaja, da navedeni ureditvi prevzemata opredelitev MSP iz Smernic MSP.

Dejansko stanje

- 7 Tožeča stranka, takrat imenovana Pollmeier GmbH, Malchow, je 27. maja 1998 vložila zahtevek za naložbeno pomoč. Ministrstvo za gospodarstvo dežele Mecklenburg-Zahodna Pomeranija je tožeči stranki z odločbo z dne 2. septembra 1998, spremenjeno 12. maja 1999, ob uporabi 27. okvirnega programa dodelilo naložbeno pomoč za zgraditev žage v Malchowu. Žaga bi morala biti postavljena na območju, ki prejema pomoč v skladu s členom 87(3)(c) ES. Pomoč, ki je znašala 16.384.600 nemških mark (DEM) (8.377.313 evrov), je pomenila 30,23 % bruto stroškov upravičene naložbe, ki je znašala 54,2 milijona DEM (27,7 milijona evrov).

- 8 Poleg tega je bilo dodeljeno dodatno naložbeno nadomestilo v višini 9,3 milijona DEM (4,75 milijona evrov), kar je ustrezalo 17,15 % bruto stroškov upravičene naložbe. Tožeča stranka je poleg tega 27. januarja 1999 iz Evropskega programa za prestrukturiranje prejela posojilo v višini 5 milijonov DEM (2,55 milijona evrov) po letni obrestni meri 3,75 %. Korist od te znižane obrestne mere je ustrezala 0,80 % bruto stroškov upravičene naložbe. Skupna zgoraj navedena pomoč je ustrezala 48,18 % bruto stroškov upravičene naložbe.
- 9 Tožena stranka je – potem ko je prejela več pritožb glede pomoči tožeči stranki – z dopisom z dne 17. aprila 2000 Zvezno republiko Nemčijo pozvala, naj ji posreduje vse podatke, potrebne za ugotovitev, ali je ta pomoč del predhodno odobrene ureditve.
- 10 Zvezna republika Nemčija je z dopisi, ki jih je tožena stranka prejela 22. maja, 16. junija in 9. avgusta 2000, odgovorila na navedeni poziv.
- 11 Tožena stranka je z dopisom z dne 13. marca 2001 nemško vlado obvestila o svoji odločitvi, da začne postopek po členu 88(2) ES, in jo v skladu s členom 10(3) Uredbe Sveta (ES) 659/1999 z dne 22. marca 1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena [88] Pogodbe ES (UL L 83, str. 1) pozvala, naj predloži podatke. Zainteresirane stranke so bile z objavo zgoraj navedenega dopisa v *Uradnem listu Evropskih skupnosti* 9. junija 2001 (UL C 166, str. 5) obveščene o začetku navedenega postopka in pozvane, naj predložijo morebitna stališča.
- 12 Zvezna republika Nemčija je v dopisu z dne 15. maja 2001 predstavila svoja stališča o odločitvi glede začetka postopka in odgovorila na poziv iz prejšnje točke.

- 13 Tožena stranka je 15. januarja 2002 sprejela Odločbo Komisije 2002/821/ES o državni pomoči Zvezne republike Nemčije za tožečo stranko (UL L 296, str. 20, v nadaljevanju: izpodbijana odločba).

- 14 Izrek izpodbijane odločbe se glasi:

„Člen 1

Pomoč v znesku 3.650.860 evrov, ki jo je [Zvezna republika Nemčija] dodelila [tožeči stranki], je nezdružljiva s skupnim trgov [...]"

- 15 Nesporno je, da je imela družba Pollmeier GmbH, Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg, katere kapital je bil v celoti v lasti g. Pollmeierja, ob odobritvi pomoči v lasti celotni kapital tožeče stranke. Družba Pollmeier GmbH, Holzverarbeitungsbetrieb, je imela v lasti tudi 60 % delež v kapitalu družbe Pollmeier Massivholz GmbH & Co. KG, Creuzburg, g. Pollmeier pa je imel v lasti preostali 40-odstotni delež v kapitalu.

- 16 G. Pollmeier je imel do 1. junija 1998 v lasti tudi 74,25-odstotni delež v kapitalu ameriške družbe Inland Wood Specialities, LP, Spokane (v nadaljevanju: IWS), njegov brat pa je imel v lasti preostali kapital. G. Pollmeier je 1. junija 1998 41-odstotni delež v kapitalu družbe IWS prenesel na svojo sestro, D. Tegelkamp, 10 % pa na g. Gottwalda. Od tega dne je torej imel v lasti le 23,25 % kapitala družbe IWS.

- 17 Družba Pollmeier GmbH, Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg, je svojo celotno aktivo in pasivo – razen deležev v kapitalu družbe Pollmeier Massivholz GmbH & Co. KG, Creuzburg, in v kapitalu tožeče stranke – prenesla na družbo Pollmeier Leimholz GmbH, Rietberg, ki je bila na novo ustanovljena v ta namen. Nato je bil sedež družbe Pollmeier GmbH, Holzverarbeitungsbetrieb, prenesen iz Rietberga v Creuzburg, družba pa se je preimenovala v Pollmeier Massivholz GmbH, Creuzburg. Poleg tega je družba Pollmeier Massivholz GmbH & Co. KG, Creuzburg, postala družba Pollmeier Creuzburg GmbH & Co. KG, Creuzburg, medtem ko je tožeča stranka, do takrat Pollmeier GmbH, Malchow, postala Pollmeier Malchow GmbH & Co. KG, Malchow.

- 18 Obrazložitev izpodbijane odločbe vsebuje naslednje navedbe:

„56. Pomoč, ki je bila [tožeči stranki] v letih 1998/99 dodeljena za zgraditev žage v Malchowu v skupni bruto višini 48,18 %, je bila domnevno dodeljena v okviru regionalne ureditve pomoči, ki jo je predhodno odobrila Komisija [27. okvirni program, Zakon o davčnih premijah za naložbe, Evropski sklad za rekonstrukcijo].

[...]

59. [Tožena stranka] ugotavlja, da so bili ukrepi izvedeni v zapostavljenih regijah iz člena 87(3)[(a) ES]. Ugotavlja tudi, da najvišja intenziteta pomoči v skladu z ustrezno ureditvijo pomoči znaša v teh regijah 35 % bruto za velika podjetja in 50 % bruto za MSP. Ti odstotki predstavljajo zgornje pragove za celotno pomoč, če se pomoč dodeljuje hkrati iz več regionalnih ureditev ali iz lokalnih, regionalnih, državnih ali skupnostnih virov.

60. Glede na intenziteto pomoči v višini 48,18 % bruto je treba opozoriti na to, da pomoč v korist [tožeče stranke] v vsakem primeru predpostavlja, da je upravičenec – ko je bila ureditev pomoči odobrena – izpolnjeval pogoje za MSP iz veljavnih smernic Skupnosti in Priporočila [96/280].

[...]

70. Po mnenju [tožene stranke] je treba kot leto dodelitve pomoči upoštevati [leto] 1998. Zato se pri izračunih upošteva število zaposlenih in finančni podatki upravičenca do pomoči iz poslovnih let 1997 in 1996 [...]

71. [Tožena stranka] meni, da je treba – v nasprotju s tezo [Zvezne republike Nemčije] – pri opredelitvi upravičenca upoštevati ameriško družbo IWS. Upravičeno podjetje do pomoči je v letih 1996 in 1997 vključevalo družbe Pollmeier GmbH, Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg, Pollmeier Massivholz GmbH & Co. KG, Creuzburg in IWS. Te tri družbe neposredno ali posredno nadzira [g.] Pollmeier, ukvarjajo pa se z enakimi ali vzporednimi gospodarskimi dejavnostmi, kar omogoča sklep, da so gospodarsko povezana. Nobeno od njih ne more trditi, da je neodvisna gospodarska enota. Stopnja gospodarske povezanosti je dovolj visoka za sklep, da družba IWS skupaj z evropskima žagama Pollmeier tvori eno in isto gospodarsko enoto.

72. Ob upoštevanju poslovnih let 1996 in 1997 je mogoče sklepati, da upravičenec leta 1998 ni bil MSP. Leta 1996 je bilo skupno število zaposlenih 416, celotni letni promet pa je znašal 44,8 milijona evrov in je tako presegal pragove za MSP.

Upravičenec je leta 1997 zaposloval 465 ljudi ter dosegel letni promet v višini 66,73 milijona evrov in letno bilanco v višini 29,19 milijona evrov, kar je več, kot so pragovi za MSP. Tako je upravičenec dve zaporedni poslovni leti presegel navedene pragove.

[...]

80. Priporočilo [96/280] določa, da podjetje pridobi ali izgubi status MSP samo, če pragove kakorkoli presega dve zaporedni poslovni leti. Očitno je, da je 1. junija 1998 upravičenec presegal pragove za MSP. To je treba upoštevati pri preverjanju statusa MSP kot upravičenca v skladu s členom 1(6) priloge k Priporočilu. Ob dodelitvi pomoči, to je leta 1999, so bili podatki za upravičeno podjetje nižji od pragov za MSP le manj kot eno leto. To dejstvo vodi [toženo stranko] do sklepa, da upravičenec do pomoči ne ustreza opredelitvi MSP in da ni mogoče sklepati, da je imelo podjetje ob dodelitvi pomoči težave, ki so značilne za MSP.

[...]

82. [Tožena stranka] dvomi, da je bil razlog za spremembo v kapitalski strukturi družbe [IWS] kaj drugega kot obiti opredelitev MSP [...]

83. Niti [Zvezna republika Nemčija] niti upravičenec do pomoči nista predložila niti najskromnejše utemeljitve za spremembo lastniške strukture skupine Pollmeier. Očitno je bil edini namen ta reorganizacije zagotoviti, da bo lahko [tožeča stranka] koristila ugodnosti MSP iz naslova nadomestila za težave, s katerimi se morajo spoprijeti zaradi svoje velikosti. Bežen vpogled v strukturo skupine Pollmeier, v razmerja med družbeniki različnih družb, ki jo sestavljajo, in v gospodarsko soodvisnost le-teh ne daje vtisa, da ima ta skupina težave, ki so značilne za MSP in na katere se sklicujejo smernice Skupnosti. Tako [tožeča stranka] uživa prednosti zaradi prisotnosti drugih družb skupine Pollmeier na trgu in zaradi tehnologije obstoječih žag, zato ji ni treba premagovati (tehnoloških in distribucijskih) ovir, ki so značilne za prodor na zadevni trg.

[...]

86. Glede na to, da je upravičenec do pomoči veliko podjetje, je mogoče dodeljeno pomoč šteti za obstoječo pomoč samo do višine 35 %, ki je določena v pogojih ureditve pomoči, medtem ko je treba preostalih 13,18 % šteti za novo pomoč. Ker je bila slednja dodeljena brez odobritve Komisije, je nezakonita.

[...]“

Postopek in predlogi strank

- 19 Tožeča stranka je 29. aprila 2002 v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje vložila tožbo.

- 20 Tožeča stranka se je z dopisom z dne 26. novembra 2002 odrekla podrednemu predlogu za razglasitev ničnosti izpodbijane odločbe, kolikor znesek zahtevanega vračila iz člena 1 presega 2.808.319,95 evrov.
- 21 Sodišče prve stopnje (četrti razširjeni senat) je na podlagi poročila sodnika poročevalca sklenilo, da začne ustni postopek, in v okviru ukrepov procesnega vodstva iz člena 64 Poslovnika je Sodišča prve stopnje tožečo stranko pozvalo k predložitvi določenih listin. Ta zahteva je bila izpolnjena v določenem roku.
- 22 Stranki sta na obravnavi 4. marca 2004 podali ustne navedbe in odgovorili na ustna vprašanja, ki jima jih je zastavilo Sodišča prve stopnje.
- 23 Tožeča stranka predlaga Sodišču prve stopnje, naj:
- razglasi izpodbijano odločbo za nično;
 - toženi stranki naloži plačilo stroškov.
- 24 Tožena stranka predlaga Sodišču prve stopnje, naj:
- zavrne tožbo;

— tožeči stranki naloži plačilo stroškov.

Pravo

- 25 Tožeča stranka v podporo tožbi navaja tri ničnostne razloge. Prvi razlog je pravna napaka pri uporabi Priporočila 96/280, drugi napačna presoja glede tega, da naj bi tožeča stranka skušala obiti merila za opredelitev MSP, in tretji razlog pravna napaka in napačna presoja pri oceni gospodarske povezanosti ter prisotnosti težav, značilnih za MSP.
- 26 Glede na to, da prvi in tretji razlog v bistvu zadevata isto vprašanje, ali je lahko tožena stranka analizirala gospodarsko povezanost in obstoj gospodarskih težav, ki presegajo merila iz Priporočila 96/280, ju je treba obravnavati skupaj.

Prvi in tretji tožbeni razlog: pravna napaka in napaka v presoji pri uporabi Priporočila 96/280

Trditve strank

- 27 Tožeča stranka meni, da se je Komisija s sprejetjem Priporočila 96/280 sama obvezala k določeni razlagi pojma MSP. Zato bi bila ločena analiza gospodarske povezanosti ali težav, značilnih za MSP, ki ne bi upoštevala meril za opredelitev MSP,

nezakonita, saj naj bi ta merila služila prav presoji, ali obstaja gospodarska povezanost oziroma ali so prisotne težave, značilne za MSP. Po mnenju tožeče stranke naj bi bil namen Priporočila 96/280 ravno v tem, da se ta analiza standardizira in tako zagotovi enakost ter pravno varnost. Iz tega naj bi izhajalo, da naj Komisija ne bi mogla ocenjevati dejanske gospodarske moči upravičenca do pomoči na podlagi drugih meril, kot je njegov formalni status.

- 28 Tožeča stranka navaja, da je tožena stranka v izpodbijani odločbi napačno menila, da tožeča stranka v odločilnem času ni izpolnjevala vseh meril za opredelitev MSP. Ne nasprotuje dejanskemu stanju, ki je temelj izpodbijane odločbe, meni pa, da tožena stranka za presojo, ali se tožečo stranko lahko šteje za MSP, ni mogla upoštevati gospodarskih podatkov družbe IWS za zadevno obdobje.
- 29 Glede tega navaja, prvič, da je njen celotni kapital neposredno ali posredno v lasti g. Pollmeierja. Tožeča stranka meni, da glede na to, da je g. Pollmeier fizična oseba, ne more predstavljati podjetja v smislu člena 1(3) priloge k Priporočilu 96/280. Iz tega po njenem mnenju sledi, da je izpolnjevala merila neodvisnosti.
- 30 Drugič, tožeča stranka navaja, da tudi g. Pollmeier sam, čeprav bi ga šteli za podjetje v smislu člena 1(3) priloge k Priporočilu 96/280, naj ne bi izpolnjeval meril za opredelitev MSP.
- 31 Če bi g. Pollmeierja za namen uporabe člena 1(3) priloge k Priporočilu 96/280 šteli za podjetje, bi morali po mnenju tožeče stranke podatke o tem „podjetju“ opredeliti s seštevanjem podatkov za vse družbe, v katerih je imel g. Pollmeier ob dodelitvi pomoči neposredno ali posredno 25 % ali večji delež v kapitalu ali glasovalnih pravicah.

- 32 Tožeča stranka glede tega poudarja, da ji je bila zadevna pomoč dodeljena z Odločbo z dne 2. septembra 1998, ki pa je bila 12. maja 1999 bistveno spremenjena.
- 33 V tem obdobju naj bi imel g. Pollmeier neposredno ali posredno v lasti 25 % ali večji delež v kapitalu družb Pollmeier GmbH, Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg, Pollmeier Massivholz GmbH & Co. KG, Creuzburg ter v kapitalu tožeče stranke. V navedenem obdobju pa g. Pollmeier ni imel v lasti 25 % ali večji delež v kapitalu IWS ali glasovalnih pravic v upravnem odboru te družbe.
- 34 Tožeča stranka meni, da se člen 1(8) priloge k Priporočilu 96/280 nanaša na zadnje zaključeno poslovno leto samo glede izračuna podatkov zaradi uporabe meril za opredelitev MSP za podjetje, upravičeno do pomoči, ne pa za določanje podjetij, katerih podatke je treba seštevati v smislu člena 1(4) priloge k navedenemu priporočilu. Iz tega naj bi izhajalo, da naj bi bili podatki o „podjetju“, ki naj bi ga predstavljal g. Pollmeier, enaki podatkom iz postavke „skupno“ iz preglednice v točki 70 obrazložitve izpodbijane odločbe, pri čemer da se odšteje podatke o družbi IWS, in enaki podatkom iz postavke „skupno brez IWS“ iz preglednice v točki 73 obrazložitve izpodbijane odločbe, glede na to, da je imel g. Pollmeier ob dodelitvi pomoči v lasti manj kot 25 % delež v kapitalu družbe IWS. Podatki za „podjetje“, ki naj bi ga predstavljal g. Pollmeier, naj bi bili torej pod pragovi iz člena 1(1) priloge k Priporočilu 96/280, tako da naj bi „podjetje“, ki naj bi ga predstavljal g. Pollmeier, ustrezalo vsem merilom za opredelitev MSP. Zato naj bi tudi tožeča stranka sama ustrezala merilu neodvisnosti iz člena 1(3) priloge k Priporočilu 96/280.
- 35 Pogoji iz člena 1(6) priloge k Priporočilu 96/280 (v nadaljevanju: pravilo dveh zaporednih poslovnih let) se po mnenju tožeče stranke uporabljajo za merila iz prvih dveh alinej člena 1(1) (pragova glede števila zaposlenih in prometa), ne pa za merilo neodvisnosti iz člena 1(3) ali za prag 25 % iz člena 1(4).

- 36 Tožeča stranka ugotavlja, da je ponovno postala neodvisna v smislu člena 1(3) priloge k Priporočilu 96/280 od 1. junija 1998 in je zato ustrezala vsem merilom za opredelitev MSP, pri čemer pravilo dveh zaporednih poslovnih let nima nikakršnega pomena.
- 37 Tožeča stranka meni, da je tožena stranka s tem, ko je sklepala, da obstaja skupina Pollmeier, v vsakem primeru storila napako v presoji. Poudarja, da v resnici enotna skupina Pollmeier ne obstaja, temveč, da obstaja kvečjemu „skupina“, ki jo sestavljajo družbe, v katerih je udeležen g. Pollmeier, poleg „skupine Pollmeier-Rietberg“. Meni, da samo pripadnost isti družini tistih, ki imajo v lasti deleže družb, ne zadostuje za izkazovanje gospodarske povezanosti teh družb. Po mnenju tožeče stranke 23,25-odstotna udeležba g. Pollmeierja v kapitalu družbe IWS od 1. junija 1998 temu ne daje nobenih pooblastil za upravljanje ali nadzor. Glede družbe IWS tožeča stranka še zlasti poudarja, da je g. Gottwald, ki je bil po 1. juniju 1998 edini odgovorni poslovodja, to mesto zasedal že pred tem dnevom. Dodaja, da g. Pollmeier v Združenih državah nikoli ni bil več kot dan ali dva letno.
- 38 Podjetja v lasti g. Pollmeierja po mnenju tožeče stranke naj ne bi imela nič skupnega s podjetji, v katerih imajo drugi člani družine Pollmeier večinske deleže v kapitalu, niti glede strank niti glede dobaviteljev. Ta podjetja naj bi poslovala na različnih trgih. Prav tako naj ne bi imela skupnega računovodstva ali kadrovske službe.
- 39 Tožeča stranka glede spletne strani www.pollmeier.com, na katero se sklicuje v točki 16 obrazložitve izpodbijane odločbe, ugotavlja, da že dolgo ni bila posodobljena. Dodaja, da besedilo na spletni strani samo po sebi ne more biti dokaz pravno upoštevnih gospodarskih povezanosti.

- 40 Tožena stranka navaja, prvič, da tožeča stranka ob dodelitvi pomoči ni imela lastnosti MSP. Niti leta 1998 niti 1999 namreč ni ustrezala merilu neodvisnosti. Tožena stranka poudarja, da po pravu konkurence pojem podjetje vključuje tudi fizične osebe.
- 41 V zvezi s tem poudarja, da ni sporno, da je g. Pollmeier do 1. junija 1998 obvladoval družbo IWS in da je svojo udeležbo v tej družbi nato zmanjšal samo toliko, kolikor je prenesel 41-odstotni delež na svojo sestro, D. Tegelkamp, 10-odstotni delež pa na g. Gottwalda, tako da so imeli celo po 1. juniju 1998 brata Pollmeier in njuna sestra skupaj v lasti še vedno 89-odstotni delež v družbi IWS. Po mnenju tožene stranke so g. Pollmeier, njegov brat, E. Pollmeier, in njegova sestra D. Tegelkamp, ki so imeli v lasti 89 % kapitala družbe IWS, tvorili „enotni subjekt družbenikov“.
- 42 Tožeča stranka pojasnjuje, da je po njenem mnenju zadevni upravičenec do pomoči skupina Pollmeier, ne pa samo tožeča stranka.
- 43 Drugič, tožena stranka navaja, da naj bi se za upravičenca do pomoči in njegove matične družbe uporabljajo enake metode izračuna iz člena 1 od (6) do (8) priloge k Priporočilu 96/280.
- 44 Zato naj bi bil upravičenec do pomoči MSP samo v primeru, če bi bilo vsaj 75,01 % njegovih družbenikov tudi MSP.

- 45 Tožena stranka meni, da se opredelitve MSP ne bi smelo uporabljati mehanično in formalistično. Meni, da vsa podjetja, ki formalno ustrezajo opredelitvi MSP, niso tudi dejansko MSP. Nasprotno, Priporočilo naj bi izrecno omogočalo določeno stopnjo prožnosti in torej možnost, da se ugotovi dejansko gospodarsko moč upravičenca do pomoči, ne glede na njegov formalni status.
- 46 Tožena stranka ugotavlja, da potreba po pravni varnosti in „varnosti načrtovanja“ MSP ni v nasprotju z njuno razlago. Po njenem mnenju sta prav pravna varnost in „varnost načrtovanja“ resničnih MSP tisti, ki zahtevata, da slednja niso v slabšem položaju v razmerju do konkurentov, katerih splošni položaj ni enak položaju MSP.
- 47 Tožena stranka glede domnevne napačne presoje poudarja, da tožeča stranka ni dokazala, da se je v zadevnem obdobju soočala s kako strukturno težavo, značilno za MSP. Tožena stranka se sklicuje na spletno stran družbe IWS, ki se je odslej imenuje Hardwood, ki po njenem mnenju izkazuje svetovno povezan pristop skupine Pollmeier.

Presoja Sodišča prve stopnje

- 48 Najprej je treba preizkusiti trditev tožeče stranke, da naj bi tožena stranka s tem, da je menila, da „je podjetje, upravičeno do pomoči, vključevalo podjetja Pollmeier GmbH, Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg, Pollmeier Massivholz GmbH & Co. KG, Creuzburg in IWS“, svojo odločitev oprla na opredelitev pojma MSP, ki se razlikuje od tiste iz Priporočila 96/280.

49 Glede tega uvodna izjava 71 izpodbijane odločbe določa:

„[...] Podjetje, upravičeno do pomoči, je v letih 1996 in 1997 vključevalo družbe Pollmeier GmbH, Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg, Pollmeier Massivholz GmbH & Co. KG, Creuzburg in IWS. Te tri družbe neposredno ali posredno nadzoruje [g.] Pollmeier, ukvarjajo pa se z enakimi ali vzporednimi gospodarskimi dejavnostmi, kar omogoča sklep, da so gospodarsko povezane. Nobena od njih ne more trditi, da je neodvisna gospodarska enota. Stopnja gospodarske povezanosti je dovolj visoka za sklep, da družba IWS skupaj z evropskima žagama Pollmeier tvori eno in isto gospodarsko enoto“.

50 Treba je spomniti na to, da je treba v skladu z ustaljeno sodno prakso v primeru, ko pravno različne fizične ali pravne osebe pomenijo gospodarsko enoto, le-te za namen uporabe pravil Skupnosti o konkurenci obravnavati kot eno samo podjetje (v tem smislu glej sodbo Sodišča z dne 12. julija 1984 v zadevi Hydrotherm, 170/83, Recueil, str. 2999, točka 11, in po analogiji sodbo Sodišča prve stopnje z dne 29. junija 2000 v zadevi DSG proti Komisiji, T-234/95, Recueil, str. II-2603, točka 124).

51 Na področju državnih pomoči se vprašanje, ali obstaja gospodarska enota, postavlja še posebej takrat, ko gre za določitev upravičenca do pomoči (v tem smislu glej sodbo Sodišča z dne 14. novembra 1984 v zadevi Intermills proti Komisiji, 323/82, Recueil, str. 3809, točki 11 in 12). Glede tega je bilo razsojeno, da ima Komisija široko polje presoje po prostem preudarku za ugotavljanje, ali je treba podjetja, ki so del skupine, šteti za gospodarsko enoto ali pa gre za namene uporabe ureditve državnih pomoči za pravno in finančno samostojne subjekte (v tem smislu glej sodbo Sodišča prve stopnje z dne 25. junija 1998 v zadevi British Airways in drugi proti Komisiji, T-371/94 in T-394/94, Recueil, str. II-2405, točki 313 in 314, in po analogiji navedeno sodbo DSG proti Komisiji, točka 124).

- 52 Navedeno pooblastilo Komisiji za presojo po prostem preudarku vključuje upoštevanje in presojo zapletenega dejanskega stanja in gospodarskih okoliščin. Glede na to, da sodišče Skupnosti s svojo presojo ne more nadomestiti presoje dejanskega stanja, zlasti glede gospodarskih okoliščin, ki jo opravi avtor odločbe, se mora presoja Sodišča prve stopnje glede tega omejiti na preverjanje spoštovanja postopkovnih pravil in obrazložitve, pravilnosti dejanskega stanja ter ali ni morda prišlo do očitne napake v presoji in zlorabe pooblastil (sodba Sodišča prve stopnje z dne 14. maja 2002 v zadevi *Graphischer Maschinenbau* proti Komisiji, T-126/99, Recueil, str. II-2427, točka 32).
- 53 Poleg tega iz samega besedila člena 87(3) ES in člena 88 ES izhaja, da „lahko“ Komisija pomoči iz prve od navedenih dveh določb šteje za združljive s skupnim trgom. Zato Komisiji – čeprav je tista, ki se mora vedno opredeliti do združljivosti državnih pomoči, ki jih nadzoruje, s skupnim trgom, čeprav ji niso bile priglašene (v tem smislu glej sodbo Sodišča z dne 14. februarja 1990 v zadevi *Francija* proti Komisiji, imenovano „*Boussac*“, C-301/87, Recueil, str. I-307, točke od 15 do 24) – takih pomoči ni treba razglasiti za združljive s skupnim trgom (glej po analogiji sodbo Sodišča z dne 13. februarja 2003 v zadevi *Španija* proti Komisiji, C-409/00, Recueil, str. I-1487, točka 94).
- 54 Treba pa je opozoriti tudi na to, da Komisijo zavezujejo smernice in sporočila, ki jih sprejme na področju državnih pomoči, kolikor ta ne odstopajo od pravil Pogodbe in jih države članice sprejmejo (zgoraj navedena sodba *Španija* proti Komisiji, točka 95, in sodba Sodišča z dne 29. aprila 2004 v zadevi *Italija* proti Komisiji, C-91/01, Recueil, str. I-4355, točka 45).
- 55 Tožeča stranka v obravnavani zadevi v bistvu meni, da določbe Priporočila 96/280 Komisiji ne dopuščajo presoje po prostem preudarku pri opredelitvi pojma MSP zunaj omejitev, določenih z navedenim priporočilom.

- 56 Glede tega je treba opozoriti na to, da iz točke 1.2 Smernic MSP izhaja, da naklonilen pristop Komisije glede državnih pomoči MSP upravičujejo pomanjkljivosti trga, zaradi katerih se morajo ta podjetja spoprijeti z določenim številom težav in ki tako omejujejo njihov družbeno in gospodarsko želen razvoj.
- 57 Iz točke 3.2 Smernic MSP izhaja, da mora podjetje, da bi se štelo za MSP v smislu teh smernic, izpolnjevati tri merila, to je določeno število zaposlenih, finančno merilo in merilo neodvisnosti (zgoraj navedena sodba Italija proti Komisiji, točki 46 in 47).
- 58 Glede zadnjega merila člen 1(3) priloge k Priporočilu 96/280 določa, da se za neodvisna štejejo podjetja, v katerih določeno podjetje ali več podjetij skupaj, ki ne ustrezajo opredelitvi MSP, nimajo v lasti več kot 25 % ali večjega deleža v kapitalu ali glasovalnih pravicah.
- 59 Člen 1(4) priloge k Priporočilu 96/280 določa tudi, da je treba za izračun pragov iz odstavka 1 sešteti podatke za upravičeno podjetje in vsa podjetja, v katerih ima neposredno ali posredno 25 % ali večji delež v kapitalu ali glasovalnih pravicah.
- 60 Treba pa je poudariti, da je izrek akta neločljivo povezan z obrazložitvijo, zato ga je po potrebi treba razlagati ob upoštevanju razlogov, ki so vodili do njegovega sprejetja

(sodbi Sodišča z dne 15. maja 1997 v zadevi TWD proti Komisiji, C-355/95 P, Recueil, str. I-2549, točka 21, in zgoraj navedena Italija proti Komisiji, točka 49).

- 61 V obravnavani zadevi zlasti iz osemnajste, devetnajste in dvaindvajsete uvodne izjave Priporočila 96/280 in iz točke 3.2 Smernic MSP izhaja, da je namen merila neodvisnosti zagotoviti, da imajo od ukrepov, ki so namenjeni MSP, v resnici koristi podjetja, za katera velikost pomeni težavo, in ne tista, ki pripadajo veliki skupini in imajo torej dostop do sredstev in do podpore, česar njihovi konkurenti enakovredne velikosti, ki pa ne pripadajo veliki skupini, nimajo. Iz tega prav tako izhaja, da je treba za to, da bi upoštevali samo podjetja, ki so dejansko neodvisna MSP, odpraviti pravne konstrukte MSP, ki sestavljajo gospodarsko skupino, katere moč presega moč posameznega MSP, in da je treba skrbeti za to, da se opredelitve MSP ne obide iz izključno formalnih razlogov.
- 62 Odstavka 3 in 4 člena 1 priloge k Priporočilu 96/280 je torej ob upoštevanju tega namena treba razlagati tako, da je treba podatke nekega podjetja, čeprav je lastniški delež drugega podjetja v njem manjši od 25 %, upoštevati pri izračunu pragov iz odstavka 1 istega člena, če ta podjetja – čeprav so formalno ločena – pomenijo gospodarsko enoto (v tem smislu glej zgoraj navedeno sodbo Italija proti Komisiji, točka 51).
- 63 Iz tega sledi, da sporočila, ki so bila sprejeta na tem področju, niso spremenila Komisijinega pooblastila za presojo po prostem preudarku glede ugotavljanja, ali je treba družbe, ki so del neke skupine, za namene uporabe ureditve državnih pomoči šteti za gospodarsko enoto ali pa kot pravno in finančno neodvisne družbe. Še zlasti lahko Komisija šteje, da je neko podjetje del gospodarske enote, ki ne ustreza merilom za opredelitev MSP, čeprav ima drugo podjetje iz iste gospodarske enote v tem podjetju lastniški delež, ki je manjši od 25 %.

64 Tako je lahko tožena stranka najprej preverila, ali je bila tožeča stranka del skupine, ki jo je bilo treba šteti za gospodarsko enoto, in šele nato preverila, ali je ta skupina ustrezala merilom iz člena 1(1) priloge k Priporočilu 96/280.

65 V teh okoliščinah očitka tožeče stranke, da je tožena stranka s tem, da je v izpodbijani odločbi uporabila opredelitev pojma MSP, ki se razlikuje od tiste iz Priporočila in Smernic MSP, storila pravno napako, ni mogoče sprejeti.

66 Iz tega prav tako sledi, da ni upoštevna trditev tožeče stranke, s katero želi izpodbiti uporabo člena 1(8) priloge k Priporočilu 96/280 za določitev podjetij, katerih podatke je treba upoštevati v smislu odstavka 4 navedenega člena. Vprašanje, ali je udeležba g. Pollmeierja v kapitalu družbe IWS presegla 25 % ali ne, namreč ni odločilno za presojo, ali je slednja družba pripadala gospodarski enoti, upravičencu do pomoči. Zato dejstvo, da je g. Pollmeier svoje deleže 1. junija 1998 prenesel, samo po sebi ni pomembno za rešitev tega spora.

67 Treba je še preučiti, ali je Komisija s tem, da je štela, da so različne družbe v lasti g. Pollmeierja in njegove družine gospodarska enota, ker naj bi bilo razmerje med tožečo stranko in drugimi družbami v lasti članov družine Pollmeier drugačnega značaja kot tisto, ki je na splošno značilno za ločena in neodvisna podjetja, storila očitno napako v presoji.

68 V obravnavani zadevi je nesporno, da je tožeča stranka del skupine podjetij, ki jih je od leta 1987 ustanavljal g. Pollmeier. Celotni kapital tožeče stranke je bil namreč ob

dodelitvi pomoči v lasti družbe Pollmeier GmbH, Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg, katere kapital je bil v 100-odstotni lasti g. Pollmeierja. Poleg tega je imela družba Pollmeier GmbH, Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg, v lasti tudi 60-odstotni delež v kapitalu družbe Pollmeier Massivholz GmbH & Co. KG, Creuzburg, g. Pollmeier pa je imel neposredno v lasti preostali delež v kapitalu te družbe.

69 G. Pollmeier je imel poleg tega do 1. junija 1998 v lasti 74,25-odstotni delež v družbi IWS, njegov brat pa preostali delež. Prav tako ni sporno, da je do spremembe v kapitalski strukturi družbe IWS prišlo 1. junija 1998, to je tri dni po 27. maju 1998, ko je tožeča stranka vložila zahtevek za pomoč pri naložbah. Poleg tega je bil glede na trditve tožeče stranke, ki jim nihče ni nasprotoval, 41-odstotni delež v družbi IWS, ki ga je imel v lasti g. Pollmeier, prenesen na njegovo sestro, 10 % pa na g. Gottwalda, ki ni član družine Pollmeier. Od takrat naprej je 89-odstotni delež v družbi IWS v lasti g. Pollmeierja in članov njegove družine (njegovega brata in sestre).

70 Sodišče prve stopnje tudi ugotavlja, da se tožeča stranka in družbe IWS, Pollmeier GmbH, Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg, in Pollmeier Massivholz GmbH & Co. KG, Creuzburg, ukvarjajo z enakimi ali vzporednimi gospodarskimi dejavnostmi, kar omogoča sklep, da so te družbe gospodarsko povezane. Tožena stranka je v točkah 16 in 17 obrazložitve izpodbijane odločbe navedla tudi naslednje:

„Na spletni strani skupine Pollmeier so različne družbe iz skupine, skupaj z družbo [IWS], opisane kot ‚proizvodne enote‘ skupine Pollmeier [...]. Distribucijo proizvodov družbe IWS v Evropi je v skladu s pogodbo o trgovskem zastopanju do 17. julija 1999 zagotavljal Pollmeier GmbH, Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg [...]. Do 1. junija 1998 je vse družbe skupine Pollmeier bolj ali manj neposredno vodil [g.] Pollmeier prek Pollmeier GmbH, Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg.

Glede na to, da so prisotne na istem trgu in jih nadzoruje ista oseba, nimajo nobene gospodarske neodvisnosti in jih je torej treba šteti za sestavni del ene in iste gospodarske enote.“

- 71 Tožeča stranka se za namen izpodbijanja teh ugotovitev omejuje samo na trditev, da se žage iz Creuzburga in Malchowa na eni strani ter družba IWS na drugi strani niso ukvarjale z istimi dejavnostmi, da niso delovale skupaj in da tudi niso bile skupno vodene. Prav tako naj ne bi bilo skupnega računovodstva ali kadrovske službe. Tožeča stranka dodaja, da ona sama in družba IWS nista prisotna na istem trgu. Glede tega navaja, da sta se žagi iz Creuzburga in Malchowa osredotočili na dejavnost žag, medtem ko družba IWS proizvaja lepljene lesene plošče.
- 72 Vendar pa tožeča stranka ni navedla nobenega dokaza, ki bi izpodbil ugotovitve tožene stranke.
- 73 Glede neobstoja skupnega nadzora nad različnimi podjetji v lasti družine Pollmeier tožeča stranka ne izpodbija podatkov glede deležev v lasti te družine, pač pa meni – ne bi te navedbe sicer podkrepila –, da ta udeležba ne dokazuje dejanskega obvladovanja.
- 74 Tožeča stranka poleg tega ni dokazala, da glede na vsebino povezav z drugimi družbami iz skupine Pollmeier in podobnosti dejavnosti, ki jih vse te družbe opravljajo, ni mogla imeti koristi od prisotnosti drugih družb iz skupine Pollmeier na

trgu ali od tehnologije obstoječih žag. Zato je zanjo treba šteti, da pri njej niso bile prisotne težave, ki izhajajo iz težav pri dostopu do tehnologije in do distribucijskega omrežja, ki je potrebno za vstop na zadevni trg, s katerimi se ponavadi soočajo MSP.

- 75 Tako tožeča stranka nikakor ni dokazala, da je tožena stranka s tem, da je štela, da različne družbe v lasti g. Pollmeierja in njegove družine pomenijo eno samo gospodarsko enoto, storila očitno napako v presoji.
- 76 Kar zadeva dejstvo, ki ga tožeča stranka očita toženi stranki, da v upravnem postopku ni dovolj jasno navedla dejanskega stanja glede tega, zadostuje navedba, da iz vabila k predložitvi stališč na podlagi člena 88(2) ES glede zadevne pomoči, objavljenega v *Uradnem listu Evropskih skupnosti* 9. junija 2001, izhaja, da je tožena stranka v delu z naslovom „Presoja“ povzetka tega sporočila ugotovila, da „[g]lede na različne indice različni pravni subjekti poslujejo pod istim vodstvom, in [da] so se njihove proizvodne dejavnosti usklajevane tako, kot se v enem samem podjetju“. Tožena stranka je dodala, da „[dvomi], da bi bilo samo pravno osebo Pollmeier Malchow GmbH mogoče šteti za upravičenca do pomoči“. Poleg tega iz dopisa z dne 13. marca 2001, s katerim je tožena stranka obvestila Zvezno republiko Nemčijo o svoji odločitvi, da začne postopek po členu 88(2) ES, še posebej iz njegovega vprašanja št. 8, izhaja, da je tožena stranka pozvala Zvezno republiko Nemčijo, naj ji predloži podatke glede razmerij med [g.] Pollmeierjem, [g.] Ekkerhardom Pollmeierjem in [go.] Doris Tegelkamp, ker se slednja pojavljata kot družbenika in/ali poslovodji družb iz skupine Pollmeier. Trditev tožeče stranke je treba torej zavrniti kot neutemeljeno.
- 77 Tožena stranka je torej lahko sklepala – ne da bi s tem storila očitno napako v presoji –, da so tožeča stranka in družbe IWS, Pollmeier GmbH, Holzverarbeitungsbetriebe, Rietberg, in Pollmeier Massivholz GmbH & Co. KG, Creuzburg, zaradi medsebojnih gospodarskih povezav, povezanosti določenih struktur in sestave

kapitala pomenile eno in isto gospodarsko enoto in da je bilo treba torej družbo IWS upoštevati pri opredelitvi upravičenca do pomoči.

78 Glede na to, da tožeča stranka ni izpodbijala tega, da skupina ob upoštevanju podatkov za družbo IWS ni ustrezala merilom za opredelitev MSP, je tožena stranka utemeljeno sklepala, da je upravičenec do pomoči veliko podjetje.

79 Iz tega sledi, da je tožena stranka v točki 86 obrazložitve izpodbijane odločbe utemeljeno sklepala, da „je [g]lede na to, da je [bil] upravičenec do pomoči veliko podjetje, mogoče dodeljeno pomoč šteti za obstoječo pomoč samo do višine 35 %, ki je določena v pogojih ureditve pomoči, medtem ko je bilo [treba] preostalih 13,18 % šteti za novo pomoč“, in da „je bila slednja, ker je bila dodeljena brez odobritve Komisije, nezakonita“.

80 Končno, glede na to, da je tožena stranka lahko utemeljeno sklepala – ne da bi s tem storila pravno napako ali očitno napako v presoji –, da so bile različne družbe v lasti g. Pollmeierja in njegove družine ena sama gospodarska enota, iz tega sledi, da je – glede na to, da je treba upoštevati podatke za družbo IWS – upravičenec do pomoči, neodvisno od uporabe pravila o upoštevanju dveh zaporednih poslovnih let, presegel pragove, ki jih določajo merila iz opredelitve MSP. Zato trditve tožeče stranke, ki izhajajo iz domnevne kršitve člena 1(6) priloge k Priporočilu 96/280, v obravnavani zadevi niso upoštevne.

81 Iz tega sledi, da je treba prvi in tretji tožbeni razlog zavriniti.

Drugi tožbeni razlog: napaka v presoji glede obida meril iz opredelitve MSP

- 82 Iz presoje, ki jo je Sodišče prve stopnje opravilo v zvezi s prvim in tretjim tožbenim razlogom, izhaja, da vprašanje o morebitnem obidu meril iz opredelitve MSP ni upoštevno. Glede na to, da je tožena stranka lahko utemeljeno sklepala – ne da bi s tem storila pravno napako ali očitno napako v presoji –, da so bile različne družbe v lasti g. Pollmeierja in njegove družine ena sama gospodarska enota, ki je ni mogoče šteti za MSP, namreč iz tega sledi, da ni več potrebe po preučitvi obstoja obida.
- 83 Ob upoštevanju navedenega je treba zavrniti tudi drugi tožbeni razlog in s tem tudi celotno tožbo.

Stroški

- 84 V skladu s členom 87(2) Poslovnika se neuspeli stranki naloži plačilo stroškov, če so bili ti priglašeni. Ker tožeča stranka s svojimi predlogi ni uspela in ker je to predlagala tožena stranka, se ji naloži plačilo stroškov.

Iz teh razlogov je

SODIŠČE PRVE STOPNJE (četrti razširjeni senat)

razsodilo:

- 1. Tožba se zavrne.**
- 2. Tožeči stranki se naloži plačilo stroškov.**

Legal

Tiili

Meij

Vilaras

Forwood

Razglašeno na obravnavi v Luxembourg, 14. oktobra 2004.

Sodni tajnik

Predsednik

H. Jung

H. Legal